

Vejledning/råd og vink til

Bekendtgørelse om uddannelsen til studentereksamen

(stx-bekendtgørelsen)

Bekendtgørelse nr. 692 af 23. juni 2010

Undervisningsministeriet
Afdelingen for gymnasiale uddannelser
August 2010

Indhold

Kapitel 1: Uddannelsens formål	4
<i>Antal fag og blokke</i>	
Kapitel 2: Uddannelsens varighed og omfang	4
Kapitel 3: Struktur og indhold i de tre- og fireårige uddannelsesforløb	5
<i>Fag og niveauer</i>	
<i>Fremmedsprog</i>	
<i>Uddannelsens struktur - grundforløbet</i>	
<i>Uddannelsens struktur – studieretningsforløbet</i>	
<i>Studieretninger med flere studieretningsfag end de krævede</i>	
<i>Bindinger</i>	
<i>Blandede studieretningsklasser</i>	
<i>Valgfag</i>	
<i>Øvrige aktiviteter uden for uddannelsesstiden</i>	
<i>Særlige tilbud til elever med særlige talenter</i>	
Kapitel 5: Uddannelsens styring	10
<i>Klasser og hold</i>	
<i>Udbud og oprettelse af studieretninger og valgfag</i>	
<i>Elevens valg af studieretning og valgfag</i>	
Kapitel 6: Undervisningens planlægning og gennemførelse	11
<i>Klassedannelse</i>	
<i>Uddannelsesstid og elevtid</i>	
<i>Virtuel undervisning</i>	
<i>Skriftligt arbejde</i>	
Kapitel 7: Struktur, organisering og indhold i det toårige studenterkursusforløb	16
Kapitel 8: Fireårige tilrettelæggelser m.v.	16
Kapitel 10: Enkeltfag	17
Kapitel 12: Intern evaluering.....	17
<i>Evaluering af undervisningen</i>	
<i>Løbende intern evaluering af den enkelte elev</i>	
<i>Afsluttende standpunktskarakter</i>	
<i>Interne prøver</i>	

Kapitel 13: Undervisningsbeskrivelser og attestationer.....	19
<i>Prøvetermener</i>	
<i>Omgængere</i>	
<i>Attestation</i>	
Kapitel 14: Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand ...	20
<i>Vurdering af studieaktivitet</i>	
<i>Tilskud til specialpædagogisk bistand</i>	
Kapitel 15: Sygeundervisning	21
<i>Supplerende undervisning</i>	
<i>Vurdering af studieaktivitet</i>	
Kapitel 16: Klage	22
<i>Hvem kan klage over hvad?</i>	
<i>Procedureregler om klage</i>	
<i>Krav til klagen</i>	
<i>Særlige klageregler om specialpædagogisk bistand</i>	
Kapitel 17: Fravigelser fra bekendtgørelsens regler	23
Kapitel 18: Ikrafttrædelses- og overgangsregler	23
Bilag 1. Elevernes studieforberevende skrivekompetencer	24
Bilag 2. Hvor finder jeg læreplanerne?	28

Vejledning/råd og vink til stx-bekendtgørelsen

Alle bestemmelser, der er bindende for undervisningen og prøverne i de gymnasiale uddannelser, findes i uddannelseslovene og de tilhørende bekendtgørelser, herunder læreplanerne. Denne Vejledning/Råd og vink indeholder forklarende kommentarer til nogle af disse bestemmelser, men indfører ikke nye bindende krav. Desuden gives eksempler på god praksis samt anbefalinger og inspiration.

Citater fra bekendtgørelsen er anført i kursiv.

Kapitel 1: Uddannelsens formål

Uddannelsens formål er grundlag for de bekendtgørelsesfaste regler om uddannelsen, og formålet er baggrunden for uddannelsesreglernes tolkning. Formålet er således udgangspunktet for skolernes planlægning og gennemførelse af undervisningen

I bekendtgørelsen anvendes betegnelsen ”skolen” om skolens bestyrelse eller, hvis bestyrelsen har delegeret ansvaret for det pågældende emne helt eller delvist, skolens ledelse, afhængig af den lokale beslutningsstruktur.

I bekendtgørelsen anvendes betegnelsen ”skolens leder”, når der i det væsentligste er tale om pædagogiske afgørelser.

I bekendtgørelse og vejledning anvendes begrebet ”skolens leder” eller ”skolens ledelse”. Det indebærer ikke, at det altid er skolens leder eller én fra ledelsen, der i praksis har kompetencen eller skal udføre de omtalte arbejdsopgaver. Skolens leder eller ledelse beslutter selv, om bestemte kompetencer og arbejdsopgaver bliver delegeret til øvrige medarbejdere.

Kapitel 2: Uddannelsens varighed og omfang

Antal fag og blokke

Uddannelsen omfatter for hver elev mindst 13 og højst 16 fag (for studenterkurser dog 10 til 13 fag), uanset hvilket niveau fagene konkret gennemføres på. Uddannelsen omfatter 25 eller 26 blokke, jf. § 5, stk. 4, og § 27.

For elever, der ønsker at udbygge et eller to fag fra C- til B-niveau, fra B- til A-niveau eller fra C- til A-niveau, kan uddannelsen omfatte en eller to ekstra blokke, hvis skolen tillader det. Det kan for eksempel dreje sig om

- elever, der ønsker ”bonus-A” ved beregning af det endelige eksamensresultat, jf. eksamensbekendtgørelsen.
- elever, der som 2. fremmedsprog vælger et begyndersprog A i stedet for et fortsættersprog B, idet valg af begyndersprog A kræver en ekstra blok. Skolens leder skal sørge for på forhånd at informere eleverne, hvis valg af bestemte studieretninger indebærer, at valg af begyndersprog A som 2. fremmedsprog kræver anvendelse af en ekstra blok.

Skolen kan ikke (jf. dog nedenfor) tillade, at eleverne anvender ekstra blokke til at føje nye fag til deres uddannelse. Elever, der ønsker ekstra fag, kan tage disse som enkeltfag uden for uddannelsen. Dog kan de ekstra blokke anvendes af

- elever, der ønsker et 3. fremmedsprog som valgfag. Behovet for ekstra blokke skyldes fx, at valg af begynderprog A kræver tre blokke, og valg af fortsætterprog B kræver to blokke.

Skolen kan ikke udbyde studieretninger, der forudsætter, at eleverne vælger mere end de 25 eller 26 blokke, der er beskrevet i § 5, stk. 4.

Kapitel 3: Struktur og indhold af de tre- og fireårige uddannelsesforløb

Fag og niveauer

Niveauet for den samlede uddannelse kan hæves uden at øge antallet af blokke ved at erstatte en

- C-blok med en B→A-blok, hvorved eleven får fem fag på A-niveau, to fag på B-niveau og seks fag på C-niveau. Derved øges den samlede uddannelsestid til 2520 timer.
- C-blok med en C→B-blok, hvorved eleven får fire fag på A-niveau, fire fag på B-niveau og fem fag på C-niveau. Derved øges den samlede uddannelsestid til 2520 timer.
- C→B-blok med en B→A-blok, hvorved eleven får fem fag på A-niveau, ét fag på B-niveau og otte fag på C-niveau. Uddannelsestiden er uændret 2470 timer.

Skolen kan udbyde studieretninger, der indeholder løft af én eller flere blokke. Dette er fx tilfældet, hvis en skole tilbyder en studieretning med matematik A i kombination med biologi B, fysik B og kemi B, jf. § 25, stk. 2, hvor en C-blok er hævet til en C→B-blok.

I visse studieretninger har eleverne ikke en fri blok, hvorfor valg af begynderprog A i stedet for fortsætterprog B kræver anvendelse af en ekstra blok. Skolen skal ved orienteringen om valget af studieretning sørge for, at elever er bekendt hermed, samt med, at dette indebærer, at eleverne får længere uddannelsestid og elevtid end uddannelsens minimumskrav.

Fremmedsprog

Fremmedsprogene – ud over det obligatoriske engelsk B – kan indgå på tre måder, der kan overlappe:

- Som 2. fremmedsprog.
- Som studieretningsfag.
- Som valgfag.

Der er forskelle med hensyn til, hvilke fremmedsprog der kan indgå i de enkelte kategorier, jf. §§ 10-13.

Uddannelsens struktur - grundforløbet

Grundforløbet indeholder fremover et eller to naturvidenskabelige fag.

Reglerne om grundforløbet indeholder nu et formål, der beskriver, hvad undervisningen sigter mod, og krav til, hvordan skolens leder tilrettelægger arbejdet i grundforløbet.

Ved en eventuel omfordeling af eleverne i de kunstneriske fag, jf. § 17, skal skolens leder sikre sammenhæng mellem fagene på anden vis.

Uddannelsens struktur - studieretningsforløbet

Sammensætning af studieretningsfag sker ud fra fagenes egnethed til indbyrdes at bidrage til fagligt samarbejde. Studieretningssamarbejde mellem fag fra forskellige faglige hovedområder er bestemt muligt, men det forudsætter ofte et samspil og en koordinering, der rækker noget ud over fagenes tradition og traditionelle grænseflader. Dette gælder fx studieretningssamarbejde mellem fysik og filosofi eller mellem sprog og naturgeografi. Studieretninger kan ikke sammensættes ud fra de enkelte fags popularitet blandt eleverne. En god test af, om fag samarbejder godt, er, om skolen kan opstille et væsentligt antal faglige temaer, hvor indhold og kompetencer fra de forskellige indgående studieretningsfags højeste niveau er en nødvendig forudsætning for at belyse en bestemt sag. Sagen kan fx danne udgangspunkt for studieretningsopgaven i 2.g eller for studieretningsprojektet.

Et begyndersprog A kan godt både være studieretningsfag og samtidig udgøre det obligatoriske 2. fremmedsprog. Studieretninger af denne type, hvor der ikke er yderligere et begyndersprog A i studieretningen, skal indeholde tre studieretningsfag.

Skolen skal ved udbuddet af de forskellige studieretninger oplyse, hvilke to af de obligatoriske naturvidenskabelige fag på C-niveau, der indgår i det enkelte studieretningsforløb. De naturvidenskabelige C-niveauer er således knyttet til den enkelte studieretning og kan normalt ikke samlæses på tværs af studieretninger. Der skyldes hensynet til, at de obligatoriske, af skolen fastlagte, naturvidenskabelige C-niveauer skal kunne indgå i studieretningssamarbejdet og derigennem bidrage til almendannelsen.

Ved overgangen mellem grundforløb og studieretningsforløb kan nogle elever ønske at skifte uddannelse eller vælge en anden studieretning, end de angav ved deres forhåndstilkendegivelse. Det kan indebære ændring af 2. fremmedsprog, af det obligatoriske kunstneriske fag og af det naturvidenskabelige fag, de har haft i grundforløbet.

Skolens leder må hjælpe de pågældende elever til at gennemføre skiftet. Skolen har dog ikke pligt til at tilrettelægge særlige forløb for elever, der skifter uddannelse eller skole eller ændrer ønske om studieretning efter grundforløbet, ligesom der ikke er afsat ekstra uddannelsestid eller ekstra elevtid til at gennemføre skiftet.

Det bemærkes, at eleverne fra to studieretningsklasser, der sammenlægges til én klasse, har krav på at fortsætte uafsluttede studieretningsfag på de hidtidige niveauer.

Studieretninger med flere studieretningsfag end de krævede

Som det fremgår af § 25, stk. 3, kan Undervisningsministeriet efter ansøgning fra den enkelte skole godkende studieretninger med flere fag end det krævede antal. En eventuel godkendelse forudsætter dels dokumentation for, at der kan etableres et fornuftigt samarbejde imellem de involverede fag, dels at der normalt er "frie" valgmuligheder til overs for elever, der følger en sådan studieretning.

Blandede studieretningsklasser

Skolerne kan ikke på forhånd udmelde, at en bestemt studieretning skal blandes med en anden. Blandingen af to studieretninger kan først besluttes, når ansøgetallet til alle de udbudte studieretninger er kendt ved slutningen af grundforløbet.

Skolerne kan udmærket i forbindelse med udbuddet af den enkelte studieretnings fag og niveauer sikre sig, at bestemte udbudte studieretninger senere har mulighed for at kunne blandes.

En blandet studieretningsklasse kan normalt ikke sammensættes af mere end to studieretninger. I visse tilfælde kan der dog ske blanding af tre studieretninger. Det gælder studieretninger med græsk A og latin A, der kan blandes med en i forvejen blandet studieretningsklasse. Det gælder også studieretninger, der indeholder musik A for elever, der er startet i 1.g i 2010 eller senere. Endvidere er der for elever, der er startet i 1.g i 2010 eller senere, indført mulighed for at blande tre stærkt naturvidenskabelige studieretninger, henholdsvis tre fremmedsproglige studieretninger, jf. § 31, stk. 4 og 5.

Endelig kan Undervisningsministeriet for små skoler og ud fra en konkret begrundet ansøgning dispensere fra reglerne om oprettelse af blandede studieretninger, jf. § 31, stk. 6.

Skolerne skal være opmærksomme på betingelserne for at blande to studieretninger. Skolen må gerne blande en studieretning med fx biologi A, matematik B og kemi B med en studieretning med fysik A, matematik B og kemi B (da matematik og kemi begge har samme niveau i de to studieretninger), mens studieretningerne ikke må blandes, hvis niveauet i enten matematik eller kemi er forskellige i de to studieretninger.

I en blandet studieretningsklasse kan skolen ikke lade eleverne frit vælge naturvidenskabelige fag på C-niveau på tværs af studieretningerne.

Der er dog i visse, helt specielle situationer mulighed for at danne et hold i et fag på C-niveau i 1) en blandet studieretning eller 2) på tværs af to forskellige blandede studieretninger. Dette gælder
1) fælles obligatoriske, naturvidenskabelige fag på C-niveau i en blandet studieretningsklasse og
2) obligatoriske fag på C-niveau fra to forskellige blandede studieretningsklasser, jf. nedenstående eksempel, hvor studieretningerne A1 og A2, henholdsvis B1 og B2, udgør to blandede studieretninger.

	<i>Studieretningsfag</i>			<i>Obligatoriske fag</i>	
A1	Matematik A	Fysik B	Kemi B	<i>Samfundsfag C</i>	Andre obligatoriske fag i de forskellige studieretninger
A2	Matematik A	Samfundsfag A	Biologi C	<i>Kemi C</i>	
B1	Engelsk A	Samfundsfag B	Naturgeografi B	<i>Kemi C</i>	
B2	Engelsk A	Tysk fortsætter-sprog A	Biologi C	<i>Samfundsfag C</i>	

Eleverne fra studieretningerne A1 og B2 kan danne ét hold i samfundsfag C, ligesom elever fra studieretningerne A2 og B1 kan danne ét hold i kemi C. På det enkelte hold vil der kun være elever fra to forskellige studieretninger, hvorved opgaven med at sikre, at faget kan bidrage seriøst til studieretnings-samarbejdet i de to studieretninger, er mere overkommelig.

Valgfag

Ud over fag fra stx-bekendtgørelsen kan der - med de begrænsninger, der fremgår af §§ 33-37 - som valgfag udbydes fag fra valgfagsbekendtgørelsen og fra de andre gymnasiale uddannelser. Der henvises til bilag 1: *Hvor finder jeg læreplanerne?*

I almindelighed kan en elev ikke gennemføre et valgfag ved at følge undervisningen i faget i en studieretningsklasse. Skolens leder kan dog, jf. § 67, stk. 2, i de særlige tilfælde, hvor en elev ønsker et valgfag på et niveau, der indgår som specifikt adgangskrav på en videregående uddannelse, og som ikke oprettes på skolen som valgfag, lade eleven følge undervisningen i faget i en studieretningsklasse.

Øvrige aktiviteter uden for uddannelsesstiden

Skolen skal for årgange, der starter i 2010 eller senere, etablere særlige tilbud til elever med særlige behov og til elever med særlige talenter.

Der er, jf. § 97, afsat en pulje af elevtid, som skolens leder fordeler. For at hjælpe eleverne er der knyttet faglig vejledning til gennemførelsen af elevtiden. Puljen er pr. skoleår på mindst tre timers elevtid gange antallet af elever på skolen pr. 1. oktober. Puljen udløser arbejdstid for nogle af skolens lærere, som kan vejlede og støtte eleverne i forhold til de forskellige aktiviteter, skolen iværksætter. Puljen anvendes til støtte for den enkelte elev, og skolen skal kunne gøre rede for, at puljen er brugt inden for det enkelte skoleår. Skolen kan naturligvis øge puljen og dermed lærerressourcen ud over minimumsangivelsen.

Skolen skal desuden tilbyde frivillig undervisning og studiekredse for eleverne. Arten, indholdet og omfanget afgøres af skolen. Frivillig undervisning og studiekredse er ikke-prøverelateret faglig undervisning og kan derfor hverken anvendes til udvidelse af fagenes uddannelsesstid eller indgå i eksaminationsgrundlaget ved prøverne.

Frivillig undervisning og studiekredse er frivillige for eleverne, og skolen kan således ikke indføre mødepligt. Deltagelse i frivillig undervisning kan ikke gøres til en betingelse for den enkelte elevs muligheder i forbindelse med valg af studieretning, valgfag eller andre aktiviteter, der indgår som en del af uddannelsen, herunder fx ekskursioner og lignende. Aktiviteterne skal foregå uden for den skemalagte uddannelsesstid, og de skal være gratis for eleverne.

Særlige tilbud til elever med særlige behov

Arbejdet med elever med særlige behov kan være rettet mod kompetencer i et enkelt fag eller mod mere generelle kompetencer, der anvendes i flere fag. Hensigten er at hjælpe den enkelte elev til en bedre gennemførelse og et større udbytte af undervisningen. Eleverne kan fx få mulighed for at deltage i bestemte forløb i kortere eller længere tid, og skolen kan sætte kriterier for deltagelse, herunder krav om tilstedeværelse, krav om deltagelse i bestemte aktiviteter, fx it-baserede tilbud, eller om elevernes deltagelse i test m.v. Skolen kan organisere arbejdet for eleverne enkeltvis eller for grupper af elever.

Særlige tilbud til elever med særlige talenter

Skolen skal, jf. § 44, etablere tilbud til elever med særlige talenter.

Elever med særlige talenter er elever,

- som har særlige forudsætninger inden for et eller flere områder,
- som har lysten og viljen til at yde en særlig indsats, og

- som har mulighed for at blive blandt de bedste, hvis potentialet stimuleres.

I gymnasieregi er elever med særlige talenter derfor elever, der i et eller flere af de fag, eleven har eller har valgt på mindst B- og helst A-niveau, er så dygtige og interesserede, at de, hvis de bliver stimuleret på den rigtige måde, har mulighed for at blive blandt de bedste på skolen på feltet. Det er således ikke hensigten, at talentarbejdet fx skal vedrøre faget idræt eller de kunstneriske fag for elever, der ikke har disse fag som studieretnings- eller valgfag på et højere niveau end det obligatoriske.

Det kan omvendt være nødvendigt at tage særlige hensyn til nogle valgfag på C-niveau, så eksempelvis elever fra et valghold i datalogi C også trænes ud over den almindelige undervisning som forberedelse til den internationale datalogiolympiade. Tilsvarende hensyn må tages til elever, der f. eks. deltager i European Business Game. Særligt interesserede elever kan også deltage i skolens udbud af frivillig undervisning eller skolens udbud af studiekredse. Skolen må sørge for den interne koordinering mellem de forskellige aktiviteter.

Skolen bør som en del af sin profil formidle sin indsats over for elever med særlige talenter på skolens hjemmeside. Arten, indholdet og omfanget af arbejdet med særlige talenter afgøres af skolen. Dog skal den afsatte pulje af tid, jf. § 97, anvendes til formålet.

I talentaktiviteterne arbejder eleverne i et eller flere fag med et fagligt emne, der ligger i forlængelse af den daglige undervisning og er på et højere niveau. Tilbud om aktiviteter for elever med særlige talenter ligger derfor normalt ud over ud over den afsatte uddannelses- og elevtid i fagene og kan eksempelvis bestå i

- forberedelse til og deltagelse i nationale og internationale konkurrencer, herunder faglige olympiader m.v.,
- deltagelse i netværk for talenter, fx arrangeret af ScienceTalenter i Sorø eller projekter på vide-regående uddannelsesinstitutioner (dog ikke studieretningsprojektet, der jo gennemføres inden for den normale uddannelsestid),
- deltagelse i lærerstyrede (evt. virtuelle) netværk af elever fra egen og/eller andre skoler, der behandler et konkret emne, og hvor man ved at samle flere elever kan øge værdi og udbytte, og
- deltagelse i formidlingsaktiviteter, fx i form af faglige oplæg til andre elever, afholdelse af workshops for andre elever, der gerne må være fra andre uddannelsesinstitutioner, fx fra en folkeskole.

På emu'en findes en portal (<http://www.emu.dk/gym/elever/tema/talentudvikling.html>), hvor skolerne kan hente inspiration, når de tilrettelægger de særlige tilbud til talentfulde elever.

Resultatet af talentarbejdet skal være fagligt, konkret og produktorienteret, og det kan derfor være hensigtsmæssigt at formulere nogle faglige mål for aktiviteterne, som ligger i forlængelse af de eksisterende faglige mål i læreplanen i det/de fag, hvor eleven har vist særlige talenter. Skolen bør tilskynde de elever, der deltager i talentarbejdet, til at inddrage dette arbejde i de mundtlige prøver, hvor det er relevant.

Skolen beslutter, om vejledning og støtte til de talentfulde sker til den enkelte elev eller til grupper af elever. Skolen kan organisere talentarbejdet i form af grupper af elever med beslægtede talenter og interesser, ligesom skolen kan skemalægge talentaktiviteter på bestemte skemapositioner eller i bestemte uger.

Hvis eleven ønsker at deltage i et talenttilbud, kan skolen stille krav om aktiv deltagelse, og om, at eleven udarbejder bestemte produkter m.v. i henhold til skolens studie- og ordensregler.

Det er vigtigt, at elever med særlige talenter bliver pålagt at formidle deres særlige viden til andre, fx til elever med beslægtede interesser enten på egen skole eller på andre skoler, til eleverne i egen klasse eller ved særlige begivenheder på skolen (morgensamlinger, introduktion for nye eller kommende elever, tema-dage mv.)

Kapitel 5: Uddannelsens styring

Klasser og hold

Skolen kan ikke forud for grundforløbet fordele eleverne i bestemte studieretninger, og skolen kan ikke give forhåndstilsagn om, at elever i bestemte grundforløbsklasser har fortrinsret til bestemte studieretninger. Alle elever har således lige vilkår for at søge og få de udbudte studieretninger ved afslutningen af grundforløbet. Reglerne herom fremgår af §§ 63-64.

Udbud og oprettelse af studieretninger og valgfag

Det fremgår af § 52, stk. 3, at skolerne skal udbyde mindst én studieretning, der sammensættes således, at eleverne enten i studieretningen eller gennem studieretningen og valgfag får i alt tre sprogfag i form af engelsk A, et fortsættersprog A og et begyndersprog A, herunder græsk A eller latin A. Udbyder skolen således en studieretning med fx engelsk A, fortsættersprog A og samfundsfag B, skal eleverne tilbydes et eller flere begyndersprog A som valgfag. Eleverne i en sådan studieretning anvender en ekstra B→A-blok.

Det fremgår af § 58 stk. 3, at skolerne altid skal oprette mindst én studieretning, der indeholder mindst to humanistisk-sproglige fag på AA- eller AB-niveau. Det kan være enten to sprogfag eller ét sprogfag og et andet humanistisk fag. Ved ”sprogfag” forstås engelsk, fransk begyndersprog, fransk fortsættersprog, italiensk, russisk, spansk, tysk begyndersprog og tysk fortsættersprog samt de klassiske sprog latin og græsk. Ved ”et andet humanistisk fag” forstås følgende fag på B-niveau: Billedkunst, dramatik, filosofi, mediefag, musik, religion og psykologi.

Skolerne kan ikke i perioden fra udbuddet af studieretninger i forbindelse med optagelsen og frem til elevernes valg af studieretning indskrænke udbuddet af studieretninger. Skolen kan derimod udbyde nye studieretninger (jf. § 64, stk. 2), ligesom skolen kan hæve niveauet for de indgående fag, jf. § 70.

Udbuddet af valgfag kan ikke begrænses efter ansøgningstidspunktet. Skolen skal således reelt tilbyde de valgfag, eleverne har fået stillet i udsigt ved valget af den pågældende institution, og på et tidspunkt i forløbet, hvor eleverne har en reel mulighed for få det pågældende valgfag.

Skolen kan i forbindelse med optagelsen oplyse, at visse valgfag kun kan vælges i bestemte studieretninger, men skolen kan ikke uden ministeriets godkendelse binde et bestemt valgfag til en studieretning, jf. § 25, stk. 3, om sammensætning af studieretninger.

For at sikre, at fagene har reelle samarbejdsmuligheder, skal eleverne undervises særskilt og samlet i obligatoriske fag, studieretningsfag og de mindst to af fagene biologi, kemi og naturgeografi på mindst C-niveau, der indgår i studieretningsforløbet (§ 74). Det indebærer, at skolen ikke kan bryde klassedan-

nelsen ved at lade elever, der ikke går i den pågældende studieretningsklasse, følge undervisningen i et eller flere af de ovennævnte fag. Undtaget herfra er

1. fag og/eller niveauer, der afviger i blandede studieretninger, jf. afsnittet om blandede studieretninger ovenfor,
2. elever, der følger undervisningen i et fag i en studieretning i henhold til § 67, stk. 2,
3. enkeltfagskursister eller
4. elever, der har skiftet studieretning, skole eller uddannelse, og som mangler et bestemt fag, der ikke fås som valgfag, for at de kan opfylde de samlede krav til uddannelsen.

Skolens leder indplacerer, jf. § 10, stk. 4, som hovedregel eleven på begynder- eller fortsættersprog. I særlige tilfælde, fx hvis et fortsættersprog ikke oprettes, kan lederen efter aftale med eleven placere eleven på begynderprog A i samme fag. Det er vigtigt, at lederen gør eleven opmærksom på, at et begynderprog A bruger en blok mere end fortsættersprog B, og at dette enten indskrænker elevens øvrige valgmuligheder inden for den samlede valgramme eller forudsætter brug af en ekstra blok, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 5.

Reglerne i § 59 finder ikke anvendelse, for så vidt angår elevernes valg af 2. fremmedsprog og af kunstnerisk fag ved optagelsen på uddannelsen.

Elevers valg af studieretning og valgfag

Også elever, der skifter uddannelse, skole eller studieretning, skal opfylde kravene til uddannelsens sammensætning. Det er imidlertid ikke et krav, at disse elever følger en bestemt klasse i alle fag, men skolens leder skal sørge for, at elever, der skifter, opfylder kravene til fag og niveauer i uddannelsen. Skolens leder skal være opmærksom på, at kravene til uddannelsestid og elevtid samt krav til fx eksperimentelt arbejde, der fremgår af læreplanerne, også er en del af kravene til uddannelsens sammensætning. Skolens leder skal være eleverne behjælpelig med at opfylde kravene.

Kapitel 6: Undervisningens planlægning og gennemførelse

Klassedannelse

Hensigten med reglerne (i § 74) er at sikre, at klasserne i såvel grundforløbet som i studieretningsforløbet dannes ud fra den viden, skolen har om elevernes ønsker om studieretningen, så der kan etableres et reelt, kontinuert samarbejde mellem fagene. Det vil ikke kunne realiseres, medmindre elevgrupperne er ens i de forskellige fag. Derfor skal såvel grundforløbsklasser som studieretningsklasser undervises samlet i obligatoriske fag, de mindst to naturvidenskabelige fag på C-niveau, der indgår i studieretningsforløbet, samt for studieretningsklassernes vedkommende også studieretningsfagene. Undtaget er udelukkende (jf. § 74, stk. 2-3) obligatorisk undervisning i 2. fremmedsprog, idræt C, det obligatoriske kunstneriske fag på C-niveau og valgfag samt visse tilfælde C-fag i blandede studieretninger, jf. vejledningen herom ovenfor om blandede studieretninger

Elever med fagene matematik, fysik og kemi på tilstrækkeligt høje niveauer kan, jf. § 74, stk. 2, forlade et hold, der er oprettet med begynderprog A, når uddannelsestiden og elevtiden svarende til sproget på B-niveau er nået. Eleverne får afsluttende standpunktskarakter og går til prøve i faget efter de sædvanlige regler. Skolerne skal således ikke nødvendigvis oprette særskilte hold til de elever, der ved valget af studieretning og valgfag opnår muligheden for at forlade A-niveauet. Det er vigtigt, at undervisningen i 2. fremmedsprog fra starten stiler mod fagets A-niveau og altså ikke via en modulisering mod først B-

niveau og derefter i 3.g A-niveau. Det hænger blandt andet sammen med, at skolen først kan vide, om en bestemt elev kan afslutte uddannelsen med begyndersprog B, når holddannelsen til fx fysik A eller kemi A er fastlagt, og det vil ofte først være i foråret i 2.g.

Skolens ledelse skal være opmærksom på, at man ikke kan anvende § 74, stk. 4, til at samlæse hold af fx økonomiske grunde. De praktiske eller pædagogiske forhold, der lægges til grund, skal understøtte uddannelsens formål.

Der er ikke mulighed for modulisering, herunder eksempelvis at lade elever med samfundsfag C og samfundsfag A læse sammen i foråret i 1.g eller lade elever med det obligatoriske fortsættersprog B og elever med fortsættersprog A som studieretningsfag samlæse i de første to år.

Der er heller ikke mulighed for at samlæse hold og/eller etablere modulariserede forløb for elever fra forskellige uddannelser (fx ved at lade hf-kursister, der skal have spansk B, deltage de to første år af et treårigt stx-forløb i spansk A som studieretningsfag). Af samme grund kan man heller ikke samlæse fx begynder- og fortsættersprog

Det obligatoriske kunstneriske fag C og idræt C indgår i fagsamarbejdet fx i almen studieforbereelse.

Reglen i § 74, stk. 3, åbner mulighed for i idræt at undervise to klasser sammen, så der kan arbejdes med undervisningshold på tværs af stamklasser, når hensynet til undervisningen i idræt tilsiger dette.

Klassedannelsen skal derimod ikke sikre, at det obligatoriske 2. fremmedsprog indgår i classesamarbejdet, medmindre 2. fremmedsprog er et studieretningsfag.

Uddannelsestid og elevtid

Uddannelsestiden omfatter den samlede lærerstyret elevaktivitet, dvs. den tid, eleverne deltager i forskellige former for lærerstyret undervisning og i øvrige aktiviteter, som er organiseret af skolens leder til realisering af uddannelsens formål. Ud over *uddannelsestiden* omfatter den enkelte elevs uddannelsestid til skriftligt arbejde (*elevtid*) og tid til *forberedelse*. Alle tidsangivelser i bekendtgørelsen er elevrettede og opgjort i timer à 60 minutter.

Undervisningen organiseres i klasser eller på hold og kan i visse tilfælde organiseres på tværs af hold, klasser og årgange, fx i form af forelæsninger. Afhængigt af, hvordan undervisningen er organiseret, etableres der en række undervisningsopgaver, der tillægges de enkelte lærere/lærerteam efter skolens leders beslutning. Der er således ikke en direkte sammenhæng mellem elevernes uddannelsestid og den enkelte lærers undervisningstid.

Med begrebet uddannelsestid rettes opmærksomheden mod *elev*. Alle timetal både i de enkelte fag og i forløb, hvor fag spiller sammen, angiver således den tid, som eleven forventes at bruge på faget eller forløbet. Elevens aktiviteter inden for uddannelsestiden antager mange forskellige former som fx klasseundervisning, gruppearbejde, individuel opgaveløsning, projektarbejde, forelæsninger samt virtuelle forløb, hvor lærer og elever helt eller delvist befinder sig på forskellige geografiske steder. Det afgørende er, at aktiviteten er defineret som en del af undervisningen.

Brug af virtuel undervisning og arbejdsformer som fx gruppearbejde, projekter, feltarbejde ved ekskursioner til lokale virksomheder m.v. indebærer, at der ikke nødvendigvis skal være en lærer til stede sammen med den enkelte elev eller med arbejds- eller projektgrupper konstant. Men betegnelsen ”vir-

tuel undervisning” består bl.a. af ordet ”undervisning”, og der kan derfor på ingen måde være tale om, at virtuel undervisning er ”lærerfri” – tværtimod er en eller flere lærere igangsættere, vejledere, ressourcpersoner, konfliktløser, opsamlere m.v. Det indebærer alt andet lige, at elevernes uddannelsestid altid har følgeskab af en form for lærerressource, afhængigt af den lokale organisering af lærerarbejdet.

Uddannelsestiden omfatter *ikke* de officielle prøver, der indgår i den samlede studentereksamen. Endvidere indgår elevernes selvstændige arbejde, fx i form af deres skriftlige arbejde og forberedelse, ikke i uddannelsestiden. Uden for uddannelsestiden ligger også tid til uddannelses- og erhvervsvejledning samt tid til eventuel deltagelse i frivillig undervisning og studiekredse, jf. kapitel 3 og kapitel 4.

Uddannelsestiden omfatter tiden til alle interne prøver, også prøver ved afslutningen af skoleåret.

Uddannelsestid kan ikke falde sammen med elevtid til skriftligt arbejde. Lader en lærer eleverne udføre skriftligt arbejde i timerne, indgår dette som uddannelsestid. Tilsvarende er tid til gennemførelse af interne prøver som nævnt uddannelsestid og kan derfor ikke indgå i elevtiden, uanset at der normalt er behov for, at læreren evaluerer de besvarelser, som eleverne udarbejder ved disse prøver.

Ved opgørelse af elevens uddannelsestid medregnes følgende:

- Uddannelsestid til obligatoriske fag, studieretningsfag og valgfag. Heri indgår fagenes samspil i almen studieforberedelse, almen sprogforståelse og naturvidenskabeligt grundforløb.
- 50 timers uddannelsestid til studieretningsprojektet.
- Faglig og metodisk vejledning i de enkelte fag og i samspillet mellem fagene.
- Fællesarrangementer, temadage, ekskursioner og praktikophold indregnes i uddannelsestiden, når de bidrager til at opfylde uddannelsens faglige mål. De indregnes i et omfang, der modsvarer den tid, de erstatter anden undervisning.

Virtuel undervisning

Bekendtgørelsen åbner mulighed for, at dele af uddannelsestiden kan anvendes til undervisning, der ikke forudsætter samtidig tilstedeværelse af lærer og elever. Anvendelsen af virtuel undervisning kan sikre en bedre differentiering af undervisningen, så den i højere grad rettes mod den enkelte elev, som derved opnår en bedre studiekompetence og dermed i højere grad på egen hånd bliver i stand til at arbejde og udvikle deres faglige viden og indsigt.

For at virtuel undervisning kan fungere hensigtsmæssigt, skal eleverne kunne strukturere og gennemføre eget arbejde uden den tætte lærerovervågning, der ofte karakteriserer klasseundervisningen. Derfor må skolen gøre sig pædagogiske overvejelser om, for hvem, hvordan, hvornår og i hvilken udstrækning virtuel undervisning skal anvendes. Den forudsatte modenhed hos eleverne indikerer, at tyngden af den virtuelle undervisning oftest ligger i slutningen af uddannelsen som en del af udviklingen fra elev til studerende.

Reglen om elevernes mødepligt og kravet om aktiv deltagelse gælder også, når dele af uddannelsestiden tilrettelægges som virtuel undervisning. Skolens sædvanlige registrering af den enkelte elevs aktive deltagelse må her ændres til et system, der tager højde for den manglende fælles tilstedeværelse, eksempelvis gennem fastlæggelse af faglige milepæle, anvendelse af test m.v.

Skriftligt arbejde

Der henvises til bekendtgørelsens bilag 4 samt den særlige vejledning, der fremgår af bilag 1 nedenfor. Skolerne opfordres til at sikre den lokale formidling (links mv.) af såvel afsnittet nedenfor som af bilag 1 til lærerne.

Parallelt med indførelsen af begrebet 'uddannelsestid' indførtes begrebet 'elevtid', som betyder det antal timer, en gennemsnitselev på det aktuelle tidspunkt vurderes at skulle bruges på at løse den stillede opgave. Fremover kan elevtidsbegrebet også anvendes for ekstra tid anvendt til elever med særlige behov eller med særlige talenter, jf. § 43, stk. 1, og § 44, stk. 1.

Definitionen af, hvad der er skriftligt arbejde, er blevet udvidet, ligesom der er sket en udvidelse af, hvad skolen kan anvende ressourcen til. Det skriftlige arbejde er ikke længere begrænset til at være skriftlighed på traditionel vis på papir, men kan også have form af it-præsentationer, multimedieproduktioner m.m.

Det skriftlige arbejde skal anvendes til at sikre kvaliteten af den enkelte elevs uddannelse i forhold til målene for såvel uddannelsen som helhed som for de enkelte fag. Der skal være progression i kravene til elevernes skriftlige arbejde, og det skriftlige arbejde skal indgå i den løbende interne evaluering.

Der stilles fremover eksplicit krav om, at skolen sikrer progression i udviklingen af elevernes studieforberedende skrivekompetencer. Den nærmere udmøntning findes i et nyt bilag 4 til bekendtgørelsen. Der er i bilag 1 en særskilt vejledning herom.

For tydelighedens skyld er det fastslået, at skolens leder kan stille krav om elevernes tilstedeværelse under afvikling af elevtid til skriftligt arbejde. Det skal blandt andet sikre, at elever, der er bagud med aflevering af skriftlige opgaver, under strukturerede former kan indhente det forsømte – og efter skolens skøn få vejledning. Ligeledes kan skolen – især i starten af gymnasieforløbet – udnytte bestemmelsen til at sikre, at svagere elever får den nødvendige vejledning til besvarelse af de skriftlige opgaver.

Skolens leder prioriterer anvendelsen af skriftligt arbejde i såvel det enkelte fag som i fagenes samspil og sikrer koordinering og samarbejde mellem fagene om opnåelse af målene.

Skolens leder beslutter, hvordan elevtiden fastlægges for den enkelte opgave. Det er vigtigt, at fastlæggelsen af elevtiden er realistisk fx i forhold til elevens faglige niveau. Skolen kan med fordel undertiden spørge eleverne om deres faktiske timeforbrug.

Skolens leder skal drøfte med lærerne, hvordan fastlæggelsen af elevtid sker. Normalt er det for den enkelte opgave lærernes afgørelse at udmønte skolens principper til at fastlægge elevtiden. Det er vigtigt, at ledelsen sikrer en samlet passende belastning af den enkelte klasse eller hold, og at eleverne fra forskellige klasser og hold ikke oplever større forskelle i fastlæggelsen af elevtiden for tilsvarende opgaver. Eleverne skal forud for udarbejdelsen kende elevtiden for den enkelte opgave.

Da kun de afsluttende eksamensopgaver har karakter af standardopgaver, vil en tilrettelæggelse, der primært baserer sig på disse normer (fx antallet af danske stile o. lign.), *ikke* opfylde bekendtgørelseskravene om progression og prioritering af det skriftlige arbejde.

Bekendtgørelsen rummer et interval for antallet af timer i elevtiden. Skolen kan ikke gå under det angivne minimum, men kan i visse tilfælde, jf. § 100, gå over maksimum. Elevtiden omfatter ikke interne prøver, da disse aktiviteter indgår i uddannelsestiden.

Skolens leder beslutter, hvordan evalueringen af det skriftlige arbejde foregår. Afhængigt af den enkelte opgaves formål i undervisningen skal der således træffes beslutning om, hvordan opgaven skal evalueres, så evalueringen har et klart fokus, er en integreret del af undervisningsprocessen og bidrager til progressionen i undervisningen. Det er derfor ikke hensigten, at alle skriftlige opgaver skal evalueres på samme måde.

Der er behov for en øget vægt på formativ evaluering i forhold til den enkelte elev. Derfor er der indført et nyt princip om, at fag på A-niveau med forhåndstildelt elevtid til skriftligt arbejde fremover *skal* benytte forskellige evalueringsformer, og at andre fag *kan* gøre det. Skolens leder beslutter, hvordan dette gøres i praksis, men lederen kan naturligvis delegerede detailbeslutninger inden for de af skolen afsatte rammer, der fx kan angive et bestemt tidsomfang til at tale sammen med eleverne om deres besvarelser af det skriftlige arbejde. Denne faglige vejledning er knyttet til den enkelte opgave, hvilket indebærer, at opgaven eller dele af opgaven drøftes mellem lærer og elev(-er) i flere omgange. Den faglige vejledning af eleverne kan ske individuelt, i grupper, elektronisk eller ved tilstedeværelse på skolen og kan være skemalagt efter skolens valg.

Evaluering af multimedieproduktioner og it-præsentationer har en anden karakter end evaluering af klassiske skriftlige produkter og kan derfor være vanskelige at indpasse i en samlet progressionsplan for opbygningen af elevernes studieforberevende skrivekompetencer. Skolen må derfor arbejde med en sådan fælles beskrivelse og en plan for, hvordan man evaluerer og opbygger den enkelte klasses/grupes/elevs kompetencer på dette felt.

I bekendtgørelsen er anført en række forskellige evalueringsformer:

- *Retning af elevernes individuelle besvarelser af opgaver og interne prøver.* Dette er primært tænkt til at sikre den løbende interne evaluering af elevernes forudsætninger og udbytte af undervisningen. Ved denne type retning er hovedsigtet graden af korrekthed, og retningen kan i visse tilfælde gennemføres elektronisk (screening, multiple choice m.m.)
- *Retning og kommentering af gruppebaserede eller individuelle skriftlige arbejder og interne prøver.* Det bemærkes her, at gruppebaserede opgaver kun skal tælles som én opgave, og at skolen kan sikre ressourcer til faglig vejledning ved at udnytte denne mulighed.
- *Kommentering af delvist færdige skriftlige arbejder i en processkrivning.* Dette giver langt bedre muligheder for fokuseret hjælp til at den enkelte elev opbygger de forskellige skrivekompetencer, og kan desuden anvendes i forbindelse med virtuelle undervisningsforløb, hvor lærer og elev kommunikerer elektronisk.
- *Samtaler med elever eller elevgrupper.* Dette indebærer, at ikke al tilbagelevering nødvendigvis sker skriftligt, men også kan have form af mundtlig samtale, hvor læreren giver vejledning til udvikling og forbedring af elevernes forståelse af de emner og den formidling, der er omfattet af det skriftlige arbejde.

Endelig kan evalueringen ske som kombinationer af forskellige evalueringsformer.

De forskellige evalueringsformer skal sikre en vis fleksibilitet i retning af opgaver. Alle opgaver skal ikke evalueres på samme måde. Der kan således skabes en bedre sammenhæng mellem formålet med den konkrete opgave og den mest hensigtsmæssige evalueringsform.

Det er skolens leders opgave at sikre, at evalueringsformerne anvendes med progression, så elevernes udbytte af det skriftlige arbejde bliver bedst muligt.

Kapitel 7: Struktur, organisering og indhold i det toårige studenterkursusforløb

Det toårige studenterkursusforløb tilrettelægges uden grundforløb, idet kursisterne starter direkte i studieretningsforløbet. Det indebærer, at den undervisning og de flerfaglige forløb, der i den treårige stx-uddannelse er placeret i grundforløbet, skal indarbejdes i studieretningsforløbet. Vejledningens kapitel 6 gælder derfor også – på nær afsnittet om grundforløbet – for studenterkursustilrettelæggelsen.

Det indebærer nogle tilpasninger i forhold til den treårige tilrettelæggelse:

- 1) *Almen sprogforståelse*: De faglige mål og kernestoffet under pkt. 2 i læreplanen for almen sprogforståelse gælder også for studenterkurser. Det sker efter skolens leders beslutning inden for rammerne af fagene dansk A, engelsk B eller A og 2. fremmedsprog B eller A og inden for den afsatte uddannelsestid til disse fag. Fagene dansk A og engelsk A eller B indgår altid i studieretningsforløbet, mens 2. fremmedsprog normalt er placeret uden for studieretningsforløbet. Den konkrete tilrettelæggelse afhænger således af studieretningen. Det bemærkes, at latin indgår i tilrettelæggelsen.
- 2) *Naturvidenskabeligt grundforløb*. De faglige mål og indhold under pkt. 2 i læreplanen for naturvidenskabeligt grundforløb opnås i studenterkursustilrettelæggelsen inden for uddannelsestiden til fagene fysik C og matematik C.. Skolens leder kan med fordel tilrettelægge forløbet, så der indgår elementer fra de øvrige naturvidenskabelige fag som en del af forløbet, og så kursisterne opnår de bredest mulige naturvidenskabelige kompetencer i forhold til kravene i bilag 45.
- 3) *Almen studieforberedelse*. De faglige mål og indhold i læreplanen for almen studieforberedelse gælder også i studenterkursustilrettelæggelsen. Den afsluttende prøve (jf. pkt. 4.2.) afholdes efter 2. kursusklasse.

Kapitel 8: Fireårige tilrettelæggelser m.v.

Elever, der er optaget under Team Danmark, på Musikalsk Grundkursus (MGK) eller tilsvarende kursus i billedkunst, jf. § 113, samt elever, der på grund af handicap, jf. § 144, eller langvarig sygdom, jf. § 149, ikke kan gennemføre et ordinært forløb, kan gennemføre undervisningen over fire år, henholdsvis tre år for studenterkursusforløbet.

Skolens leder træffer afgørelse om, hvorvidt eleven kan få tilladelse til det udstrakte forløb, og har ansvar for, at fag, niveauer og undervisning tilrettelægges, så eleven kan opfylde kravene til uddannelsen.

For MGK-elever, der gennemfører et fireårigt stx-forløb, kan der ske samlæsning af musik A mellem to forskellige studieretningsklasser, der hver indgår i en blandet studieretning.

For elever, der følger en fireårig tilrettelæggelse, kan den afsluttende prøve i almen studieforbereelse, jf. bilag 9, pkt. 4.2., erstattes af projektopgaven for enkeltfagskursister og selvstuderende, jf. bilag 6.

Kapitel 10: Enkeltfag

En skole kan vælge at udbyde de fag, der kan indgå i stx-uddannelsen, herunder fag fra valgfagsbekendtgørelsen, som enkeltfag, og en kursist kan vælge at gennemføre så mange fag, at der er grundlag for, at kursisten kan få udstedt et eksamensbevis for uddannelsen sammenstykket af attestationer for enkelte fag. Betingelsen er, at eleven opfylder de samme krav til uddannelses- og elevtid, fag og niveau, som gælder for den almindelige uddannelse. Denne mulighed kan især være aktuell for elever, der falder fra den almindelige uddannelse, og som senere ønsker at færdiggøre uddannelsen, men også andre elevgrupper kan benytte muligheden. Eleven kan evt. gennemføre et eller flere af fagene som selvstuderende. Fag fra andre gymnasiale uddannelser kan indgå i sammenstykkningen efter samme principper som ved merit for afsluttede fag.

Almen studieforbereelse, almen sprogforståelse og naturvidenskabeligt grundforløb indgår ikke i udbuddet i overensstemmelse med deres karakter af timeramme for samspil mellem fagene, idet dog prøven i almen studieforbereelse af enkeltfagskursister skal aflægges som anført i bilag 9, pkt. 4.4. I stedet skal en enkeltfagskursist, der ønsker at få udstedt et eksamensbevis for uddannelsen sammenstykket af attestationer for enkelte fag, aflægge en særlig tilrettelagt prøve, som er beskrevet i uddannelsesbekendtgørelsen. Det er ikke forudsat, at der gives undervisning forud for prøven, men skolen er forpligtet til at vejlede kursisten.

Til brug for det skriftlige arbejde afsættes der kursisttid efter stort set samme model som i den almindelige uddannelse.

I det omfang, der er praktisk mulighed herfor, kan enkeltfagskursister optages i eksisterende klasser. Enkeltfagskursister følger da undervisningen i disse klasser – også hvor faget indgår i et fagligt samspil med andre fag. Prøver gennemføres normalt i første eksamenstermin efter undervisningens afslutning.

Kapitel 12: Intern evaluering

Evaluering af undervisningen

Evalueringen af undervisningen skal give elever, de enkelte lærere/lærerteam og skolens ledelse oplysning om, hvordan lærere og elever vurderer undervisningens planlægning og gennemførelse. Hensigten er både at give eleverne medindflydelse på og medansvar for undervisningens planlægning og gennemførelse.

Evalueringen skal også give skolens ledelse indsigt i, hvordan planlægningen og gennemførelsen af undervisningen i den enkelte klasse/hold fungerer. Det sker, for at skolens leder kan leve op til sit ansvar for undervisningens helhed, og så skolens leder har baggrund for at leve op til sit ansvar i forbindelse med den løbende udvikling af studieplaner mm.

Løbende intern evaluering af den enkelte elev

Det er vigtigt, at den løbende interne evaluering ikke alene betragtes snævert i form af nogle test, som skal konstatere den enkelte elevs udbytte af udvalgte undervisningsemner. Det handler i højere grad om at anskue evaluering som et bredt spektrum af muligheder og ikke mindst at sikre, at udfaldet af en test følges op af undervisning, der er fokuseret på de svage sider hos den enkelte elev, som testen måtte afdække.

Evalueringen foregår således *ikke* som en række enkeltstående test, der afvikles løsrevet fra den øvrige undervisning. Det afgørende er, at der er tale om et evalueringsforløb, hvor enkelte målinger – eventuelt i form af test undervejs – kan være med til at udpege de særlige områder/emner, hvor der skal sættes ind.

Afsluttende standpunktskarakter

Når et fag afsluttes, giver skolen en afsluttende standpunktskarakter, der indgår på elevens eksamensbevis.

Stx-elever, der er optaget på hold *på institutionen*, der følger andre uddannelsers bekendtgørelser (fx hf-bekendtgørelsen), skal have afsluttende standpunktskarakterer, uanset at de øvrige elever på holdet ikke får sådanne karakterer.

Elever, der af skolens leder har fået tilladelse til at følge et fag på en anden institution, følger reglerne for den uddannelse, de gennemfører. Dette betyder for eksempel, at stx-elever, der følger et fag på VUC, har krav på standpunktskarakterer og afsluttende standpunktskarakterer (årskarakterer). Faget indgår i elevens sædvanlige prøveudtræk, og den eventuelle prøve tæller med blandt de ni prøver i den samlede eksamen.

Interne prøver

Skolens leders tilrettelæggelse af de mundtlige og skriftlige interne prøver bør afspejle, at en del af formålet med de interne prøver er at forberede eleven på at gå til eksamen, herunder på de forhold og vilkår, der gælder ved prøver til eksamen, og de forskellige prøveformer, der kan blive aktuelle for eleven ved eksamen.

Skolens leder bestemmer selv, hvornår de interne prøver afholdes. Planlægningen af prøvetidspunkterne kan med fordel samordnes med planlægningen af prøverne til eksamen. Der er ikke centralt fastlagte formkrav til afholdelsen af interne skriftlige prøver. Skolens leder skal dog sikre, at eleverne får træning i at gennemføre skriftlige og mundtlige prøver ved eksamen.

Kapitel 13: Undervisningsbeskrivelser og attestationer

Prøvetermener

Inden for uddannelsesbekendtgørelsens rammer kan skolen selv planlægge, hvornår en række fag påbegyndes og afsluttes. Herunder kan fag afsluttes ved eksamensterminen i december. Der er dog begrænsninger for fag med skriftlig prøve, hvor det er en forudsætning for at afholde prøve i vintereksamensterminen, at Undervisningsministeriet i forvejen udarbejder eksamensopgaver, fx til brug for gymnasiale suppleringskurser, jf. eksamenskalenderen.

Omgængere

Omgængere vil fremover blive dækket af regler i Meritbekendtgørelsen.

Attestation

En attestation for en ikke afsluttet gymnasial uddannelse bør normalt indeholde en fortegnelse over:

- Den gennemførte periode, herunder det gennemførte timetal i hvert fag/bekendtgørelsesfastsatte forløb, der ikke er afsluttet med prøve.
- Afsluttede fag, herunder afsluttende standpunktskarakterer og eventuelle prøvekarakterer.
- De standpunktskarakterer i uafsluttede fag, der sidst blev givet som en del af den løbende evaluering.
- For elever, der har gennemført mere end et skoleår, de standpunktskarakterer i uafsluttede fag, der blev givet ved det sidste skoleårs afslutning.

Eventuelle oplysninger om fx om specialpædagogisk bistand, formelle advarsler, forsømmelser m.v. bør ikke fremgå af attestationen, men bør efter behov formidles til en eventuel ny skole ved almindelig kontakt mellem skolerne. Afgiver den hidtidige skole sådanne oplysninger, bør eleven orienteres.

En skole kan godkende, at en elev, der ved skoleskift er afskåret fra at fuldføre et fag på B- eller A-niveau, kan få sin sidste standpunktskarakter i faget overført som afsluttende standpunktskarakter på et lavere niveau. Med formuleringen ”afskåret fra at fuldføre et fag” tænkes der på situationer, hvor elevens nye skole ikke udbyder faget eller af tvingende skematekniske grunde ikke kan tilbyde eleven et forløb, der omfatter faget. Forudsætning for karakteroverførslen vil normalt være, at eleven på sædvanlig måde har gennemført undervisning i faget i et omfang, der mindst svarer til det underliggende niveau.

Det skal bemærkes, at elevens nye skole kan tillade, at eleven afslutter faget på en anden uddannelsesinstitution, fx på VUC.

En elev, der ikke har bestået et fag på A- eller B-niveau, og som søger optagelse i en videregående uddannelse, som forudsætter, at faget er bestået på et lavere niveau, kan af skolen få attestation for, at faget er afsluttet og anses for bestået på det lavere niveau. Der angives ikke karakter. Det er en forudsætning, at skolen vurderer, at der er fagligt grundlag for at udstede attestationen. Grundlaget for denne vurdering bør primært være elevens standpunktskarakterer på det tidspunkt, hvor eleven havde modtaget undervisning i et omfang svarende til det lavere niveau.

Kapitel 14: Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand

Elever med et handicap eller andre vanskeligheder, der kan sidestilles hermed, og som har behov for specialpædagogisk bistand, skal tilbydes en støtte, som imødekommer deres særlige uddannelsesforudsætninger.

Specialpædagogisk bistand er individuelt tilrettelagte tilbud, der fx kan tilbydes under en eller flere af følgende former:

1. Særligt tilrettelagte undervisningsforløb

Støtten tilrettelægges af lærer/lærerteam i samarbejde med eleven på en sådan måde, at eleven så vidt muligt kan deltage fuldt ud i den almindelige undervisning i alle fag. Skolens leder kan dog fritage en handicappet elev helt for undervisningen i idræt.

En elev, der er fritaget for idræt C, skal have ét valgfag, fx et C-fag på 75 timer eller løfte et fag fra C- til B-niveau eller fra B- til A-niveau, i stedet for idræt C. Skolens leder beslutter, hvilket valgfag det skal være. En elev, der lider af en lægedokumenteret, alvorlig sygdom som fx muskelsvind kan søge Undervisningsministeriet om dispensation i medfør af bekendtgørelsens § 153, stk. 3, til slet ikke at skulle have noget valgfag i stedet for idræt C. Skolens leder kan indgive dispensationsansøgningen på elevens vegne. En elev, der er fritaget for idræt C af anden grund end muskelsvind eller tilsvarende, alvorlig sygdom vil ikke kunne forvente at få imødekommet en sådan ansøgning. En elev, der skal have et valgfag i stedet for idræt C, vil ikke skulle aflægge flere prøver til eksamen end sine kammerater, selvom erstatningsfaget måtte blive udtrukket til eksamen.

I særlige tilfælde kan undervisningen udstrækkes med et år efter skolens leders vurdering.

2. Individuel instruktion

Udlevering af særligt udformede undervisningsmidler og tekniske hjælpemidler til brug for undervisningen. Undervisningsmidler og andre hjælpemidler stilles af skolen til rådighed for den enkelte elev, så længe eleven har brug for de pågældende hjælpemidler på skolen.

3. Personlig assistance

Personlig assistance kan være en praktisk medhjælp eller fx en tegnsprogstolk.

Vurdering af studieaktivitet

Skolens leders vurdering af, hvorvidt en elevs fravær på grund af sit handicap er af et sådant omfang, at eleven fx skal fortabe retten til at blive indstillet til prøve i et eller flere fag efter de almindelige regler herom, beror på skolens leders konkrete vurdering af elevens standpunkt og udbytte af undervisningen.

Fritagelse fra idræt C efter § 143, stk. 3, vedrører kun elever, der fra starten fritages fra undervisningen pga. handicap eller lignende, eller elever, der fx på grund af en skade reelt ikke har deltaget i idræt C i 1.g, og som i starten af 2.g får en lægeerklæring om fuld fritagelse fra idræt, dvs. hvor der er tale om en total fritagelse fra faget.

Andre elevers fritagelse sker efter bekendtgørelse om studie- og ordensregler i de gymnasiale uddannelser.

Tilskud til specialpædagogisk bistand

Skolens leder kan søge om tilskud til specialpædagogisk bistand. De særlige tilskud til specialpædagogisk bistand kaldes specialpædagogisk støtte (SPS) og administreres af Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte i henhold til reglerne i bekendtgørelse nr. 873 af 1. september 2008 om særlige tilskud til specialpædagogisk bistand ved ungdomsuddannelser m.v.

Ansøgning om SPS indgives til SU-styrelsen. Det er en betingelse for at opnå SPS, at styrelsens tilsagn foreligger, før skolen anskaffer den specialpædagogiske bistand. Skolen kan herefter anskaffe bistanden fra de leverandører, som er godkendt af eller anvist af styrelsen. Skolen afholder i første omgang udgifterne, der efterfølgende refunderes af styrelsen i overensstemmelse med det afgivne tilsagn.

Flere oplysninger om SPS kan findes på www.spsu.dk.

SU-styrelsens afgørelse om SPS kan af eleven påklages til Ankenævnet for Uddannelsesstøtten. Se nærmere nedenfor i kapitel 16 om klage.

Kapitel 15: Sygeundervisning

Som det fremgår af vejledningen til bekendtgørelse om studie- og ordensregler i de gymnasiale uddannelser, forudsættes det, at eleverne giver sygdomsmeddelelse til skolen, når sygdom forhindrer dem i at møde frem og deltage aktivt i undervisningen. Skolen er kun pligtig til at tilbyde sygeundervisning, hvis den er orienteret om, at sygdom er begrundelsen for fraværet, og hvis fraværet har et ikke ubetydeligt omfang. Skolen bør dog af egen drift tage kontakt til eleven, hvis elevens fravær har været to uger uden begrundelse herfor.

Som udgangspunkt medregnes fravær på grund af sygdom til den enkelte elevs samlede registrerede fravær. Når sygeundervisning iværksættes, forventes det normalt, at eleven i et vist omfang kan tilegne sig viden om visse fag og emner på egen hånd, og at sygeundervisningen afpasses i forhold hertil i et omfang og med et indhold, der er nødvendigt og tilstrækkeligt til, at eleven kan genoptage sin skolegang uden problemer efter endt sygdom. Sygeundervisningen erstatter således normalt almindelig undervisning.

Undervisningen kan ske som virtuel undervisning. Omfanget af virtuel undervisning vil for den enkelte elev derfor kunne overstige de for uddannelsen i øvrigt fastsatte grænser.

Supplerende undervisning

Skolen skal tilbyde supplerende undervisning efter behov til elever, der på grund af sygdom har eller forventes at få hyppige, kortvarige fravær.

Vurdering af studieaktivitet

Skolens vurdering af, hvorvidt en elevs fravær på grund af sygdom er af et sådant omfang, at eleven fx skal fortabe retten til at blive indstillet til prøve i et eller flere fag efter de almindelige regler herom, beror på skolens leders konkrete vurdering af elevens standpunkt og udbytte af undervisningen. Der kan således ikke fastsættes en generel grænse for, hvornår omfanget af fravær på grund af sygdom skal indebære sanktioner i henhold til kravet om fremmøde og aktiv deltagelse i undervisningen, jf. bekendtgørelse om studie- og ordensregler i de gymnasiale uddannelser.

Selvom en elev på grund af sygdom har fået udstrakt sit undervisningsforløb med ét år, forhindrer det ikke, at vedkommende kan få sygeundervisning på samme vilkår som øvrige elever, hvis dette skyldes andre forhold end de, der begrundes det ekstra år.

Kapitel 16: Klage

Hvem kan klage over hvad?

Eleverne og/eller forældremyndighedens indehaver, hvis eleven er under 18 år, kan klage til Undervisningsministeriet over skolens leders pædagogiske afgørelser, i det omfang disse afgørelser er omfattet af stx-bekendtgørelsen. En klage kan ikke indgives til Undervisningsministeriet, førend lederen har taget stilling til klagen.

Ministeriet kan fastholde eller ændre lederens afgørelse eller pålægge lederen at revurdere sin afgørelse.

Som eksempler på *pædagogiske beslutninger* (§ 150), som elever kan klage til lederen over, kan nævnes en lærers udførelse af eller tilrettelæggelse af sin enkeltfaglige undervisning eller et lærerteams tilrettelæggelse af et forløb i almen studieforbereelse. Er nogle elever utilfredse med disse forhold, vil eleverne som hidtil kunne gå til lederen med deres utilfredshed. Træffer lederen herefter en *afgørelse* (§ 151), som eleverne ikke er tilfredse med, vil de kunne påklage lederens afgørelse til ministeriet.

Opmærksomheden henledes på, at ministeriet ikke efterprøver det faglige skøn i klager over en afsluttende standpunktskarakter (årskarakter), som en lærer har givet, og som skolens leder senere har fastholdt eller ikke hævet så meget, som eleven kunne have ønsket sig. Det skyldes, at ministeriet ikke med mening vil kunne tage stilling til, om årskaracteren er rimelig.

Procedureregler om klage

En klage til ministeriet skal indgives inden to uger efter, at eleven har fået afgørelsen meddelt. Klagen skal indgives via skolens leder, som har pligt til at sende den videre til ministeriet, når lederen har udfærdiget sin udtalelse om klagen og givet klageren lejlighed til at kommentere udtalelsen. Klageren skal have en uge til at afgive sine kommentarer, og eventuelle kommentarer skal sendes med til ministeriet.

Krav til klagen

Eneste krav til klagen er, at klageren er klageberettiget, dvs. at klagen vedrører den pågældende elevs egne forhold, at det fremgår, hvilken elev der klager, at klagen er indgivet rettidigt, og at klagen er indgivet til skolens leder. Det påhviler lederen at sikre, at eleverne er blevet orienteret om klagefristen på to uger, og om at klagen skal indgives via skolen. Er det uklart, hvad eleven klager over, må lederen forsøge at afklare det ved at tale med eleven. Det følger af almindelige forvaltningsretlige grundsætninger, at der påhviler lederen en pligt til sørge for, at alle relevante oplysninger om, hvad der klages over, og om klagen er berettiget, er fremskaffet, inden lederen tager stilling til klagen, og inden denne eventuelt viderendesendes til ministeriet.

Særlige klage regler om specialpædagogisk bistand

Efter § 57 i lov om institutioner for almengymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v. og § 16 i bekendtgørelse om særlige tilskud til specialpædagogisk bistand ved ungdomsuddannelser m.v. kan eleven inden fire uger fra afgørelsens meddelelse klage til Ankenævnet for Uddannelsesstøtten over

afgørelser, som Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte har truffet om tildeling af tilskud til ekstraudgifter til elever med behov for specialpædagogisk bistand.

Kapitel 17: Fravigelser fra bekendtgørelsens regler

Bekendtgørelsens § 153 indeholder blandt andet to muligheder for at fravige bekendtgørelsens regler:

Forsøgsarbejde og pædagogisk udviklingsarbejde

Ministeriet kan give tilladelse til fravigelse af bekendtgørelsens regler for at fremme forsøgsarbejde og pædagogisk udviklingsarbejde. Det er en betingelse, at forsøg og udviklingsarbejde ikke forringer elevernes muligheder for at gøre brug af deres gymnasiale uddannelse som grundlag for videregående studier eller rettigheder i anden henseende.

Dispensation til enkelte elever

Ministeriet kan gøre undtagelser for en enkelt elev, hvor helt særlige forhold gør sig gældende. Sådanne helt særlige forhold kan eksempelvis være alvorlige fejl, som enten den afleverende eller den modtagne skole har begået i forbindelse med en elevs flytning fra en skole til anden, og som eleven er uden skyld i.

En dispensation vil indebære tilladelse til en fravigelse af konkrete regler i bekendtgørelsen og ikke til fravigelse af bekendtgørelsen som sådan.

Forsøg er af natur midlertidige, hvorfor man ikke kan forvente permanente tilladelser til forsøg.

Kapitel 18: Ikrafttrædelses- og overgangsregler

I § 154 bestemmes det, at bekendtgørelsen træder i kraft den 1. august 2010.

Bekendtgørelsen har virkning for elever, der påbegynder tre- eller fireårige forløb eller undervisningen på studenterkurser eller følger uddannelsen tilrettelagt som enkeltfag den 1. august 2010 eller senere. Den hidtidige stx-bekendtgørelse – dvs. bekendtgørelse nr. 741 af 30. juni 2008 – vil fortsat have virkning for elever, der har påbegyndt uddannelsen før den 1. august 2010. Sidstnævnte bekendtgørelse er i Retsinformation markeret som ”Historisk”, men det ændrer altså ikke på, at den i nogle år fortsat har virkning for et stort antal elever.

Skolens leder kan efter § 154, stk. 3, beslutte, at undervisningen af de elever, der har påbegyndt uddannelsen før den 1. august 2010, skal ske efter de nye læreplaner. Det gælder dog ikke fag med skriftlig prøveafleggelse, hvor de foretagne justeringer af læreplanen indebærer, at der fra centralt hold skal udarbejdes nye skriftlige opgaver.

Bilag 1. Vejledning til bilag 4 "Elevernes studieforberedende skrivekompetencer"

1. Indledning

Bilag 4 samler, præciserer og udbygger en række forslag til skolernes håndtering af opbygningen af elevernes studieforberedende skrivekompetence. På den enkelte skole kan ledelsen etablere et samarbejde mellem lærerne indbyrdes og med skolens pædagogiske ledelse for at skabe sammenhæng i opbygningen af den enkeltes elevs skrivekompetencer.

Skolen bør præsentere eleverne for en fælles beskrivelse af de væsentligste *skrivegenrer* og *skrivekompetencer*, elever møder gennem uddannelsen samt sørge for en sammenhængende plan for elevernes gradvise tilegnelse af terminologi og kompetence til at skrive klart og udtryksfuldt.

Ud over de forskellige faglige skrivegenrer indgår formidlingsskrivning, journalistisk skrivning, udforskende skrivning og referater, journaler og rapporter, synopsis, opgaveløsning, portfolio samt IT-præsentationer, multimedieproduktioner, podcasts, wikis, sms-skrivning, powerpoints, weblogs, notater, mindmap osv.

I bilag 4 lægges særlig vægt på, at eleverne opbygger *studieforberedende skrivekompetencer* inden for genrebevidsthed, sproglig korrekthed, disposition, argumentation, anvendelse af citater, figurer, illustrationer mv., præsentation samt relevante henvisninger, noteapparat og litteraturliste. Skolen bør også inddrage skrivekompetencer relateret til andre formidlingsformer end den traditionelle skriftlige opgave.

I den enkelte opgave er der normalt kun fokus på en enkelt skrivegenre og på et mindre udvalg af skrivekompetencer. Et sådant fokus hjælper eleverne ved udarbejdelsen af opgaven og er styrende for den måde, opgaven bliver evalueret på. Samtidig giver det et godt grundlag for at afdække, hvor der er behov for yderligere indsats i forhold til den enkelte elev. Fokusering kan også bidrage til, at eleven får mulighed for hurtigere at opleve succeser på delområder.

Ikke alle elever skal nødvendigvis stilles de samme opgaver. Skolen kan ved lejlighedsvis at teste og vurdere den enkelte elevs skrivekompetencer skabe grundlag for en hensigtsmæssig progression i arbejdet. På denne måde indgår opbygningen af elevernes studieforberedende skrivekompetencer i det løbende evalueringsarbejde og kan i bredere regi også indgå i skolens kvalitetsarbejde.

2. Skriftlighed og skriftligt arbejde

Anvendelse af skriftlige arbejdsformer har et bredere pædagogisk og erkendelsesmæssigt sigte end blot udfærdigelsen af de konkrete skriftlige produkter. Derfor er arbejdet med skriftlighed i bredere forstand end de skriftlige opgaver en hensigtsmæssig måde at styrke elevernes faglige udbytte, herunder også hjælpe elever med særlige behov.

Ud over den *faglige* og *formidlende* skrivning (herunder dokumentation) er der store fordele ved at arbejde med *reflekterende skrivning* (herunder skriveværktøjer til læring og evaluering).

En strategi for opbygningen af elevernes samlede skriftlige kompetencer omfatter derfor ikke kun fag med elevtid til skriftligt arbejde. Alle fag kan nemlig anvende en del af uddannelsestiden til skriftlighed. Ikke al skriftlighed skal efterfølgende rettes og kommenteres af læreren.

3. Sammenhæng mellem opgaver

Der er i bilag 4 krav om, at det obligatoriske forløb om skriftlighed i dansk, dansk/historieopgaven, studieretningsopgaven samt en opgave i almen studieforberedelse - sammen med andre enkelt- og flerfaglige opgaver efter skolens valg – skal indgå i en samlet progressionsplan for elevernes studieforberedende skrivekompetencer. Skolen kan således med fordel inddrage opgaver i naturvidenskabeligt grundforløb samt øvrige skriftlige opgaver i almen studieforberedelse.

De tre opgaver, der er nævnt i bilag 4, vedrører faglige problemstillinger, hvor eleverne i almindelighed selv finder og udvælger relevant stof samt behandler og skriftligt formidler centrale enkelt- eller flerfaglige problemstillinger. Problemstillingerne afgrænses i et samarbejde mellem elev og lærere. De lærere, der vejleder eleverne, spiller en central rolle ved udformningen af den endelige problemstilling.

I vejledningsfasen kan der undervises i studiemetoder i relation til arbejdet med større skriftlige opgaver samt i sproglige og formelle krav vedrørende faglig dokumentation og formidling.

I skrivefasen kan der med fordel anvendes procesorienterede arbejdsformer, herunder løbende respons fra underviserne og fra andre elever.

Skolen sørger for, at sammenhæng og progression mellem de forskellige opgaver er klar for eleverne, og at lærerne samarbejder herom.

Under *planlægningen* af en skriftlig opgave kan lærerne vejlede i brugen af fx nøgleordsreferater, tanke-skrivning og mindmaps samt oplyse eleverne om, hvilke kvalitetskriterier, der bliver lagt vægt på ved evalueringen. Under *skriveprocessen* kan eleverne få kommentarer og forslag til viderebearbejdelse af delvist færdige produkter. Det kan både ske via elevernes indbyrdes kommunikation og ved kommunikation med læreren fx via elektroniske medier som hjælp til redigering, om- og genskrivning af teksterne.

Skolen kan med fordel anvende procesorienterede arbejdsformer som delaflevering, genaflevering, respons med læreren undervejs (vejledning), respons med andre elever, gruppearbejde hvor flere elever bidrager til et fælles skriftligt produkt osv. som led i progression for opbygningen af elevernes studieforberedende skrivekompetencer.

I forhold til bilagets fokus på studieforberedende skrivekompetencer skal eleverne opnå viden om, hvad de enkelte studieforberedende skrivekompetencer består af og herunder selv være i stand til at identificere, hvordan de er opfyldt i egne og andres tekster. Eleverne skal således uddannes i at være kritiske og konstruktive læsere. Det kan fx understøttes ved, at eleverne individuelt eller i grupper arbejder og udvikler halvfærdige skriftlige produkter i en skriveproces.

Problemstillingerne behandles i forlængelse af de faglige mål og kernestof i de(t) indgående fag og skal være tilpasset det aktuelle niveau, eleverne er på, når opgaven bliver besvaret. Der skal være mulighed

for en fordybelse, der peger frem mod kravene ved det afsluttende studieretningsprojekt. Opgaverne skal være formuleret, så de tydeligt forbereder studieretningsprojektet, så eleverne gradvist opnår fortrolighed med denne form for skrivning.

Besvarelserne vurderes i forhold til tydeligt udmeldte vurderingskriterier, der dækker kvaliteten af det faglige indhold, kvaliteten af formidlingen samt i hvilken grad eleven behersker de studieforberevende skrivekompetencer.

4. Skolens organisering

En overordnet progressionsplan for hele skolen sikrer sammenhæng og arbejdsdeling mellem fagene. En progressionsplan for fagene sikrer sammenhæng og forpligter faggrupperne.

Arbejdet med at sikre bedre sammenhæng og progression i elevernes skrivekompetencer kan starte med at omfatte få, særligt centrale opgaver og efterhånden udbredes til at omfatte en større del af det skriftlige arbejde, eleverne udfører.

Skolen inddrager faggrupperne i beskrivelsen af dels fagenes tilgang til de studieforberevende skrivekompetencer nævnt i bilag 4 pkt. 1 (genrebevidsthed, sproglig korrekthed, disposition, argumentation, anvendelse af citater, præsentation og henvisninger mv.), og hvordan arbejdet i fagene kan bidrage bedst til skolens fælles arbejde med studieforberevende skrivekompetencer. Samtidig kan faggrupperne rationalisere arbejdet ved at opbygge vidensbanker med opgaver, ledsagetekster, struktur for evaluering mv.

En styrket indsats forudsætter, at flere fag medvirker i processen. Det kan fx ske ved at lade alle fag med forhåndstildelt elevtid bidrage gennem nogle få, særligt vigtige opgaver, der giver et godt bedømmelsesgrundlag for udviklingen af elevernes skrivekompetencer. Eleverne bør løbende være bekendt med, at der er en samlet plan, samt med hvad der vurderes at være realiseret, og hvad der mangler, ligesom eleverne skal kunne genkende kompetencekrav fra fag til fag.

Skolen bør derfor skabe fælles rammer for samarbejdet om skriftlige kompetencer. En fælles progressionsplan kan lette arbejdet i det enkelte fag ("stilladsering"). Dette kan også medvirke til en fælles sprogbrug fra opgave til opgave og fra fag til fag. Skolen bør også give rum for fagenes forskellighed og for fagenes arbejde med forberede eleverne til de afsluttende skriftlige prøver. Prøveforberedelsen fritager imidlertid ikke de enkelte fag for at bidrage aktivt til elevernes studieforberevende skrivekompetencer.

Nogle skoler har "udnævnt" en lærer, der er ansvarlig for koordinering og progression af det skriftlige arbejde i den enkelte klasse, mens andre skoler lader opgaven være en del lærerteamets opgaver. Man må blot være opmærksom på, at opgaven ikke bliver "deponeret" hos et enkelt fag, fx faget dansk, så andre fag ikke føler sig ansvarlige, eller at den bliver for diffust behandlet sammen med mange andre opgaver i lærerteamet.

For at optimere elevernes udbytte er det vigtigt, at der i den enkelte opgave markeres et klart formuleret fokus på bestemte skrivekompetencer. Derfor bør eleverne ved større opgaver have udpeget den/de skrivekompetencer, der i særlig grad vil blive evalueret og bedømt. Fokus for den enkelte opgave kan indgå i en samlet progressionsplan, så eleverne, efterhånden som de løser de forskellige opgaver, opbygger de forskellige skriftlige kompetencer.

Med justeringen af bekendtgørelsen i 2010 er den samlede elevtid øget med 20 timer. Skolerne kan med fordel anvende den ekstra elevtid til at styrke den generelle udvikling af elevernes skriftlige skrivekompetencer frem for blot at øge de enkelte fags elevtid. Skolen vælger, om det mest hensigtsmæssigt sker ved, at der stilles flere opgaver, eller ved at elevtiden for nogle eksisterende opgaver øges.

Eleverne har brug for vejledning i opbygningen af studieforberevende skrivekompetencer. Den kan naturligvis både gennemføres på klasse- og holdniveau, men der er også brug for, at den enkelte elev eller gruppe, der arbejder med en bestemt opgave, får hjælp undervejs, jf. bekendtgørelsens § 102. Øget vejledning af eleverne kan både ske i forbindelse med de øgede rammer for elevtid og ved at ændre en del af opgaveevalueringen. Ressourcer til øget vejledning kan blandt andet hentes ved, at skolerne lader opgaver, der er udarbejdet af en gruppe af elever, kun udløse ressourcer til én opgaveretning.

Skolen kan planlægge vejledningsindsatsen ved at indlægge et ugentligt modul i skemaet, der kun anvendes hertil. Placeres modulet midt på dagen, vægtes indsatsen mere, og flere kan medvirke. Skoler, der er afhængige af tider for offentlige transportmidler, kan have problemer med en sådan skemalægning. Her kan man fx fokusere den skemalagte indsats i bestemte semestre (især i starten) eller ved at øge den samlede tid til virtuel tilrettelæggelse og derved kunne frigøre skemapositioner til vejledning (især senere i forløbet). Skolerne kan benytte lektiecafe om end ofte med det problem, at de elever, der har mest brug for hjælp, ikke søger den i lektiecafeen. Skolen kan dog, jf. bekendtgørelsens § 96 stk. 5, stille krav om elevernes tilstedeværelse ved afvikling af elevtid til skriftligt arbejde.

5. Lærerkompetencer

Gennem interne udviklingsprojekter og/eller efteruddannelse kan man få flere lærere involveret på et stadigt mere kvalificeret grundlag. Dette kan yderligere styrkes af, at en mindre gruppe af skolens lærere opbygger spidskompetencer og får tildelt opgaver i forhold til opbygningen af skolens øvrige læreres kompetencer. Endvidere kan skolen iværksætte et arbejde i de faggrupper, der har afsluttende skriftlige prøver, med at finde steder, hvor de bedst kan bidrage til stilladsering af elevernes studieforberevende skrivekompetencer, samtidig med at elever opnår et større fagligt udbytte i det pågældende fag.

Bilag 2. Hvor finder jeg læreplanerne?

I uddannelsesbekendtgørelserne er der formuleret regler, som dels fastlægger den obligatoriske fagrække – herunder profilmfagene – for de enkelte uddannelser, dels giver nogle grænser for, hvilke fag og niveauer det er muligt at inddrage i den enkelte uddannelse (se stx-bekendtgørelsens § 9).

Som hovedprincip kan et bestemt valgfag i en given gymnasial uddannelse læses efter flere forskellige læreplaner. Eksempelvis kan matematik A som valgfag i stx eller hf principielt læses efter enten stx-, hhx- eller htx-bekendtgørelsens læreplan for matematik A, men det normale vil være, at man både i stx og i hf følger den læreplan for matematik A, der er knyttet til stx-bekendtgørelsen. Et andet eksempel er sprogfag, der indgår i en stx-uddannelse som valgfag.

Skemaet på de følgende sider giver en oversigt over læreplanernes fordeling på de enkelte bekendtgørelser. Bogstaverne A, B og C i overskriften angiver fagenes niveau. ”Valg” angiver i alle tilfælde, at læreplanen findes som bilag til valgfagsbekendtgørelsen.

Når der i skemaet fx står

	A	B	C
Kemi – hf	STX	STX	HF-faggruppe
Kemi – hfe	STX	STX	HFE

betyder det, at

- kemi på C-niveau i den toårige hf-uddannelse læses efter hf-bekendtgørelsen (hvor kemi C indgår som del af den naturvidenskabelige faggruppe)
- kemi på C-niveau i hf-enkeltfagssystemet læses efter hfe-bekendtgørelsen
- kemi på B-niveau i den toårige hf-uddannelse og i hf-enkeltfagssystemet læses efter stx-bekendtgørelsen (selvom htx-bekendtgørelsen principielt også kunne anvendes)
- kemi på A-niveau i den toårige hf-uddannelse og i hf-enkeltfagssystemet læses efter stx-bekendtgørelsen .

Fag og uddannelse	A	B	C
	Bekendtgørelse		
Afsætning	HHX	HHX	
Arabisk	Valg	Valg	
Astronomi			Valg
Billedkunst – hf		STX	HF
Billedkunst – hhx, htx og stx		STX	STX
Biologi – hf2	STX	STX	HF
Biologi – hfe	STX	STX	HFE
Biologi – htx	STX	HTX	HTX
Biologi – stx	STX	STX	STX
Dans		Valg	HF
Dansk – hf	HF		
Dansk – hhx	HHX		
Dansk – htx	HTX		
Dansk – stx	STX		
Datalogi			Valg
Design – hf, hhx og stx		Valg	HF
Design – htx		HTX	
Design – hf, hhx, stx		Valg	
Dramatik – hf		STX	HF
Dramatik – hhx, htx og stx		STX	STX
Engelsk – hf2	STX	HF	
Engelsk – hfe	STX	HF	HFE
Engelsk – hhx	HHX		
Engelsk – htx	HTX	HTX	
Engelsk – stx	STX	STX	
Erhvervsøkonomi			Valg
Erhvervsret			HHX
Filosofi		Valg	Valg
Finansiering		HHX	Valg
Fransk begyndersprog – hf og htx	STX	Valg	
Fransk begyndersprog – hhx	HHX		
Fransk begyndersprog – stx	STX		
Fransk fortsættersprog – hf og htx	STX	STX	Valg
Fransk fortsættersprog – hhx	HHX	HHX	Valg
Fransk fortsættersprog – stx	STX	STX	Valg
Fysik – hf	STX	STX	STX
Fysik – htx	HTX	HTX	
Fysik – stx	STX	STX	STX
Geografi – hf2		STX(Natgeo)	HF
Geografi – hfe, hhx og htx		STX(Natgeo)	HFE
Græsk	STX		Valg
Historie – hf2	STX	HF	
Historie - hfe	STX	HFE	
Historie – stx	STX		

Fag og uddannelse	A	B	C
	<i>Bekendtgørelse</i>		
Idehistorie - htx		HTX	
Idræt – hf		Valg	HF
Idræt – hhx og htx		Valg	HF/STX
Idræt – stx		Valg	STX
Informationsteknologi		HTX	Valg
Innovation		Valg	Valg
International økonomi	HHX	HHX	
International teknologi og kultur			Valg
It	HHX	HHX	
Italiensk – hf og htx	STX	Valg	
Italiensk – hhx og stx	STX		
Japansk	Valg	Valg	
Kemi – hf2	STX	STX	HF
Kemi – hfe	STX	STX	HFE
Kemi – htx	HTX	HTX	
Kemi – stx	STX	STX	STX
Kinesisk	Valg	Valg	
Kommunikation/It	HTX		HTX
Latin	STX		Valg
Markedskommunikation			Valg
Matematik – hf	STX	HFE	HF
Matematik – hhx	HHX	HHX	HHX
Matematik – htx	HTX	HTX	
Matematik – stx	STX	STX	STX
Materialeteknologi			Valg
Mediefag – hf		STX	HF
Mediefag – hhx og htx		STX	HF/STX
Mediefag – stx		STX	STX
Multimedier			Valg
Musik – hf	STX	STX	HF
Musik – hhx og htx	STX	STX	HF/STX
Musik – stx	STX	STX	STX
Naturgeografi		STX	STX
Oldtidskundskab			STX
Organisation			Valg
Programmering			Valg
Psykologi		Valg	Valg
Religion – hf2		Valg	HF
Religion – hfe		Valg	HFE
Religion – hhx og htx		Valg	HFE/STX
Religion – stx		Valg	STX
Retorik			Valg
Russisk – hf og htx	STX	Valg	
Russisk – hhx og stx	STX		
Samfundsfag – hf2	STX	STX	HF
Samfundsfag – hfe	STX	STX	HFE

Fag og uddannelse	A	B	C
	<i>Bekendtgørelse</i>		
Samfundsfag – hhx	STX	HTX/STX	HHX
Samfundsfag – htx	STX	HTX	HTX
Samfundsfag – stx	STX	STX	STX
Samtidshistorie		HHX	
Spansk – hf og htx	STX	Valg	
Spansk – hhx	HHX		
Spansk – stx	STX		
Statik og styrkelære			Valg
Statistik			Valg
Teknikfag – Byggeri og energi	HTX		
Teknikfag – Design og produktion	HTX		
Teknikfag – Proces, levnedsmiddel og sundhed	HTX		
Teknologi – htx	HTX	HTX	
Teknologi – hf, hhx og stx	HTX	HTX	Valg
Teknologihistorie			HTX
Tyrkisk	Valg	Valg	
Tysk begyndersprog – hf og htx	STX	Valg	
Tysk begyndersprog – hhx	HHX		
Tysk begyndersprog – stx	STX		
Tysk fortsættersprog – hf og htx	STX	STX	Valg
Tysk fortsættersprog – hhx	HHX	HHX	Valg
Tysk fortsættersprog – stx	STX	STX	Valg
Virksomhedsøkonomi	HHX	HHX	